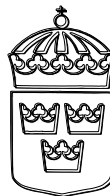

Kommittédirektiv

En förändrad polisutbildning

**Dir.
2015:29**

Beslut vid regeringssammanträde den 19 mars 2015

Sammanfattning

En särskild utredare, biträdd av en referensgrupp med företrädare för riksdagspartierna, ska lämna förslag till hur den grundläggande utbildningen till polisman kan omformas till en högskoleutbildning. Syftet med reformen är att säkerställa att Polismyndigheten har den kompetens som krävs för att utföra sitt uppdrag i ett allt mer komplext samhälle. För att stärka polisens förmåga att bekämpa en brottslighet som ständigt finner nya former, krävs en polisutbildning med tydlig förankring i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå hur polisutbildningen kan omformas till en ändamålsenlig högskoleutbildning,
- utforma förslag till en examensbeskrivning för den föreslagna utbildningen,
- klargöra hur vetenskaplig grund ska kunna säkerställas i utbildningen, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2016.

Polisens arbete alltmer omfattande och komplext

Polisen har ett unikt och samhällsbärande uppdrag. För att kunna utföra detta uppdrag har polisen långtgående befogenheter, bl.a. genom polismans befogenhet att använda våld och tvång. Polisyrket ställer höga krav på förmågan att ta till sig kunskap, kritiskt granska och analysera information, identifiera problem och hitta lösningar. För att stärka polisens förmåga att bekämpa en brottslighet som i takt med samhällets utveckling ständigt finner nya former, krävs en polisutbildning med tydlig förankring i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Frågan om polisutbildningens utformning har varit föremål för flera utredningar. Den senaste utredningen presenterades 2008. Med utgångspunkt i en analys av kraven på framtidens polis föreslås i betänkandet Framtidens polisutbildning (SOU 2008:39) att grundutbildningen till polis ersätts med en högskoleutbildning. Remissvaren på betänkandet var övervägande positiva. Sedan betänkandet presenterades har såväl polisutbildningen som svensk polis som helhet genomgått omfattande förändringar som påverkar betänkandets rekommendationer. Betänkandet behöver också kompletteras i vissa andra delar, t.ex. den ekonomiska konsekvensbeskrivningen. Ytterligare överväganden är därför nödvändiga inför en reform av polisutbildningen.

Uppdraget att föreslå hur polisutbildningen kan omformas till en högskoleutbildning

Utredarens uppgift är att lämna förslag till hur polisutbildningen kan omformas till en ändamålsenlig högskoleutbildning. Utredaren ska särskilt klargöra förutsättningar för utbildningens praktiska moment, dimensionering och tillträde till utbildningen och beskriva förslagets ekonomiska konsekvenser.

Ändamålsenlig högskoleutbildning till polisman

Bestämmelser om högskoleutbildning vid statliga universitet och högskolor finns i högskolelagen (1992:1434) och i

förordningar som ansluter till den, bl.a. högskoleförordningen (1993:100). Inom de ramar som anges i högskolelagen och i förordningar som hör till den har universitet och högskolor stor frihet att bestämma över resurser och organisation och över den utbildning och forskning som ska bedrivas. Högskoleutbildning ska, i enlighet med högskolelagen, vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Regeringen föreskriver vilka examina som får utfärdas och kraven för dem. För varje examen anges vilka mål som studenterna ska nå. Högskolorna som fått tillstånd att utfärda examina är därutöver fria att utforma utbildningen för att studenterna ska nå målen.

I sin nuvarande utformning är grundutbildningen till polisman en eftergymnasial utbildning om fem terminer, varav fyra terminers studier och en termins verksamhetsförlagd praktik, s.k. aspiranttjänstgöring. Från och med januari 2015 bedrivs alla nya kurser inom polisutbildningen som uppdragsutbildning vid tre lärosäten: Linnéuniversitetet, Umeå universitet och Södertörns högskola. Utbildningarna genomförs på uppdrag av Polismyndigheten och berättigar de studerande till studiemedel. Polisutbildningen utgör grundstommen för Polismyndighetens kompetensförsörjning och utbildningen ska även framöver syfta till att säkerställa Polismyndighetens grundläggande kompetensbehov, vilket kan innebära ett särskilt behov av inflytande över utbildningen.

Grundutbildningen till polisman har i förhållande till de flesta högskoleutbildningar vissa särdrag, både när det gäller utbildningen och det yrke den syftar till. Det kan därför finnas behov av vissa särskilda regler för en högskoleutbildning till polisman.

Med hänvisning till polisens mångfacetterade uppdrag är det viktigt att polisen har möjlighet att rekrytera personer med annan utbildningsbakgrund än den polisiära. Enligt förordning (2014:1105) om utbildning till polisman finns det i dag möjlighet för personer med annan utbildningsbakgrund att gå en särskilt anpassad polisutbildning för specialister. Denna utbildning ges av Polismyndigheten till personer anställda vid myndigheten som i sin yrkesroll behöver tillägna sig de

kunskaper och färdigheter som krävs för att utföra arbetsuppgifter som kräver polisens befogenhet. Den särskilt anpassade polisutbildningen för specialister ges i dag i begränsad omfattning och anpassas efter studenternas förkunskaper och behov. I ett allt mer komplext samhälle växer behoven av specialisering. Även polisen påverkas av denna utveckling och måste kunna möta den med en ändamålsenlig kombination av olika kompetenser. Det är alltså viktigt att det även fortsatt finns en möjlighet att erbjuda personer med annan utbildningsbakgrund polisutbildning för specialister.

Utredaren ska därför

- redovisa olika alternativ för hur en högskoleutbildning till polisman kan utformas och föreslå det alternativ som bedöms lämpligast,
- föreslå vilken examen högskoleutbildningen till polisman ska leda till och föreslå en examensbeskrivning för denna,
- klargöra hur vetenskaplig grund ska kunna säkerställas i utbildningen,
- med utgångspunkt i gällande regelverk för högskoleutbildning, analysera behovet av särskilda bestämmelser för den föreslagna utbildningen, och
- föreslå hur en polisutbildning för specialister kan utformas.

Utbildningens praktiska moment och verksamhetsförlagd praktik

Polisycket är komplext och omfattar många praktiska moment. Höga krav ställs på den enskilda polismannens förmåga att utföra sina arbetsuppgifter på ett rättssäkert sätt. Den praktiska färdighetsträningen, som i dag innefattar både träning i praktiska moment och verksamhetsförlagd praktik, så kallad aspiranttjänstgöring, är en grundläggande del av polisutbildningen. Samtidigt finns det särskilda utmaningar för hur denna träning på bästa sätt kan organiseras och utföras i en ny utbildning till polisman.

I sin verksamhet hanterar polisen känsliga och sekretesskyddade uppgifter. Vidare kan uppgifter om polisens arbetsmetoder vara skyddsvärda. Det är viktigt att säkerheten för Polismyndighetens verksamhet och skyddet för känsliga personuppgifter upprätthålls samtidigt som polisstudenterna får ändamålsenliga förutsättningar för utbildningens praktiska moment och verksamhetsförlagd praktik.

I anknytning till frågorna om utbildningens praktiska färdighetsträning behöver även polisstudenternas befogenheter och andra förutsättningar för de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen klargöras. Under den del av utbildningen som utgörs av aspiranttjänstgöring i nuvarande system är polisstudenterna anställda vid och avlönade av Polismyndigheten och har polismans befogenhet.

Polisstudenternas befogenheter under utbildningens verksamhetsförlagda praktik kan även komma att påverka de pedagogiska förutsättningarna för utbildningen. Vidare kan studenternas befogenheter komma att påverka säkerheten såväl för studenterna som för andra personer i samband med verksamhetsförlagda moment.

Utredaren ska därför

- analysera förutsättningarna för polisutbildningens praktiska färdighetsträning och föreslå lämplig utformning av den,
- ta ställning till om polisstudenterna bör ha särskilda befogenheter i samband med den praktiska färdighetsträningen och i så fall föreslå vilka, och
- klargöra i vilken utsträckning polisstudenter under utbildning behöver få tillgång till uppgifter som omfattas av sekretess för att säkerställa en ändamålsenlig utbildning och föreslå hur detta behov ska tillgodoses med bibehållet sekretesskydd för uppgifterna.

Dimensionering och tillträde till utbildningen

I nuvarande utformning av polisutbildningen beslutar Polismyndigheten utbildningens dimensionering, liksom vilka krav som ska gälla för behörighet och kriterier för urval i

antagningen till utbildningen. Utbildningens dimensionering styrs av Polismyndighetens kompetensförsörjningsbehov och antalet studieplatser motsvarar Polismyndighetens prognosticerade behov av nyrekrytering av polismän. Polismyndigheten kommer även i framtiden i stor utsträckning att ha sin rekryteringsbas i de personer som examineras från en ny utbildning till polisman. Detta inverkar både på utbildningens dimensionering och på vilka krav som bör ställas för tillträde till utbildningen.

I betänkandet Framtidens polisutbildning (SOU 2008:39) föreslås ett överintag till polisutbildningen, dvs. att det ska finnas fler studieplatser jämfört med hur många som kan väntas få anställning vid Polismyndigheten efter avslutad utbildning. Utredningen såg flera fördelar med ett sådant förslag, bl.a. att det skulle skapa en sund konkurrens mellan studenter under utbildningen och skapa förutsättningar för Polismyndigheten att mer flexibelt kunna justera sin personalstyrka. Fördelarna med ett överintag måste dock ställas mot ökade kostnader och andra konsekvenser av att fler studenter än de som kan väntas få anställning inom Polismyndigheten utbildas. Universitet och högskolor har stor frihet att själva dimensionera utbildningar utifrån tillgängliga resurser, studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Det kan alltså finnas anledning att vilja styra dimensioneringen av polisutbildningen tydligare än andra utbildningar.

Av högskolelagen (1992:1434) och förordningar som ansluter till den framgår de huvudsakliga bestämmelserna i fråga om tillträde till och avskiljande från högskoleutbildning vid universitet och högskolor under statligt huvudmannaskap. Med tanke på det yrke polisutbildningen syftar till kan emellertid särskilda krav behöva ställas som inte framgår av dessa författningar, t.ex. på lämplighet för yrket eller utbildningen. Sådana särskilda krav ställs bl.a. för antagning till officersutbildningen enligt förordning (2007:1164) för Försvarshögskolan. Om sådana krav ställs kan frågor om skydd av personuppgifter och sekretess aktualiseras.

Utredaren ska därför

- föreslå en ändamålsenlig dimensionering av polisutbildningen och hur dimensioneringen ska styras, och
- med hänvisning till utbildningens innehåll och det framtida yrke den syftar till, ta ställning till om det behövs särskilda regler för behörighet och urval till respektive avskiljande från utbildningen och i så fall lämna förslag på sådana regler, inklusive eventuella särskilda sekretessregler.

Avgränsningar

Utredarens uppdrag får i mån av tid omfatta de vidareutbildningar som bedrivs inom polisen.

Utredaren får ta upp andra närliggande frågor om polisutbildningen som aktualiseras under utredningsarbetet om det bedöms nödvändigt.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma och utförligt beskriva de ekonomiska konsekvenserna av det alternativ för en högskoleutbildning till polisman som utredaren föreslår. Om det alternativ som utredaren föreslår kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Polisen har ett samhällsbärande uppdrag med långtgående befogenheter. Allmänhetens förtroende för polisen är därför av största betydelse. För att även i fortsättningen kunna upprätthålla och stärka detta förtroende är det viktigt att polisens personalsammansättning så långt möjligt speglar samhällets sammansättning. Utredaren ska därför klargöra hur den föreslagna formen för polisutbildningen kan bidra till en förbättrad jämställdhet mellan kvinnor och män och ökad mångfald i antagningen till polisutbildningen.

Samråd och redovisning av uppdraget

Till stöd för utredarens arbete med förslagen ska en referensgrupp med representanter för riksdagspartierna inrättas.

Utredaren ska ta del av de rekommendationer som lämnats i tidigare betänkanden om grundutbildningen till polisman, liksom de förändringar som därefter har genomförts.

Utredaren ska beakta erfarenheter och lärdomar från införandet av andra yrkesexamina i högskolan, i synnerhet officersexamen.

Utredaren ska samråda med Polismyndigheten, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, de lärosäten som i dag bedriver polisutbildning som uppdragsutbildning, Centrala studiestödsnämnden och andra berörda myndigheter. Utredaren ska hålla berörda arbetstagarorganisationer samt Sveriges förenade studentkårer informerade och ge dem tillfälle att framföra synpunkter.

I den utsträckning utredningen lämnar förslag som påverkar gällande rätt ska fullständiga författningsförslag lämnas.

Utredaren ska fortlöpande hålla Regeringskansliet (Justitiedepartementet) informerat om arbetets gång.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2016.

(Justitiedepartementet)